

Ovu knjigu zamislio je, i davno dogovorio, Zoran L. Božović, a u sećanju na njegovu blagost i upornost, Milan Grbić i Mrđan Bajić su je, evo, i uradili.

MRĐAN BAJIĆ
BACKUP[®]

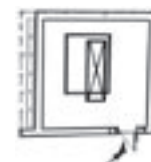
01 Spavač 1980	6
02 Kupačice 1981/82	8
03 Sobe 1981/82	12
04 Zlatna grana 1981/83	14
05 Vatrene polja 1985/87	22
06 Makete 1986/87	28
07 Aparati 1987/91	34
07. Zidni crteži 1990/91	58
08 Proteze 1990/92	62
09 Konsumationapparat 1992	80
10 Led art 1993	82
11 Učionica 1993	84
12 Otvorena vrata 1994	86
13 Oružje 1994/96	90
14 Grad 1994/96	96
15 Telo 1994/96	100
16 Rečnik 1994/96	106
17 Igre 1997	120
18 Krv, znoj i suze 1997/98	124
19 Pehar 1999/00	126
20 Spomenici 1997/01	128
21 Yugomuzej 1998/04	136
22 Agitprop 2000	166
23 JDP 2002/03	170
24 Plava soba 2003	176
25 FLU 1985/05	178
26 Cancel 1996/05	180
Mrđan Bajić	187

1 spavač

2 kupačice

3 sobe

4 zlatna grana

Posle mnogobrojnih crteža i maketa, *Spavač* je jednim delom rađen direktno u gipsu, drugim delom modelovan u glini, a komad sivog, trulog tepiha, dodat je na kraju. Najpre je spavao na završnoj školskoj izložbi; zatim u jednoj garaži; kasnije, ljubaznošću Bojane Burić, u jednoj negovanoj bašti - ležerno u senci - još čitavih desetak godina. Još kasnije, kada je kiša otvorila već natruli gips, spavala je zajedno, uljudno nastanjena u šupljini grudnog koša, i mala prugasto-siva mačka. Još, još kasnije, samlele su ga atmosferalije. 1980.

Metod sporog, tematizovanog probijanja kroz varijante, crtežima, maketama, i svakovrsnim verzijama - u želji da se dostigne konačno snažno razrešenje - kod *Kupačica* sasvim je vidljiv. *Velika kupačica*, ipak, bila je izložena samo tokom tri nedelje trajanja prve samostalne izložbe u Domu omladine u Beogradu, i to u kupatilu sa koga su bila skinuta vrata, a od tada, nevidljiva, leži u dnu tavana kao skoro tridesetogodišnji skriveni leš - još uvek veselo ružičast. *Male kupačice* neodoljive veličinom, možda i svežinom, sve su rasute naokolo, i vidljive. 1981-82.

Sobe. *Jutarnja; Tigrasta; Gogenova; Crvena; Noćna; Žuta; Lulu; Zlatna; Zaboravljena*. Potraga za skulptorskim sadejstvom prostora i tela. Ali i potraga za nekom vrstom dokumentarnosti. Serija skulptura - od koje sam, tokom realizacije, nepovratno odustao - koliko god da je elaboracija bila sasvim valjana. 1981-82.

Zlatna grana. Radovi nazvani zajedničkim imenom i potaknuti poznatom antropološkom studijom Džejmisa Džordža Frejzera - o magijskom i religijskom - predstavljaju konačni završetak školovanja i možda pravi plastički i tematski početak. *Majski stub; Bunar; Noć; Lovilica; Leteti*; punktovi su sistema koji objedinjuje različita prethodna interesovanja i metode - uz pokušaj da oni budu vidljivi i u završnoj fazi rada, i sa verom u energetski potencijal različitih materijala. Sa posebnom željom da se na jakim opštim slikama ili brutalnim prizorima konstruiše svet plastičke čitljivosti - ličan, ali ipak čitljiv. Dva rada u muzejskim fundusima, nekoliko u privatnim kolekcijama - zahvaljujući započetoj saradnji sa Galerijom Dacić iz Tibingena - uglavnom u Nemačkoj. Ostalo izgubljeno, polomljeno ili bačeno. 1981-83.

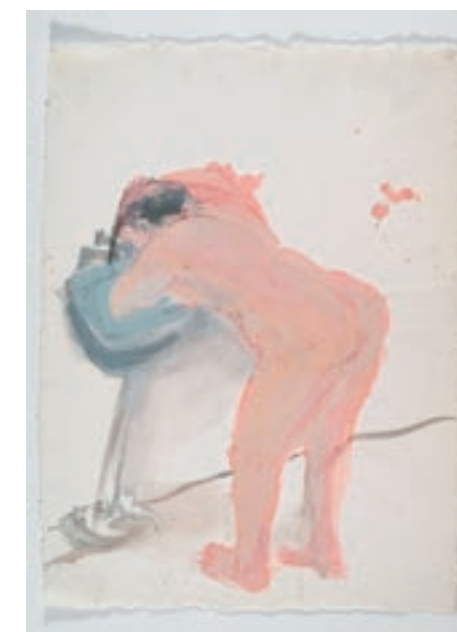
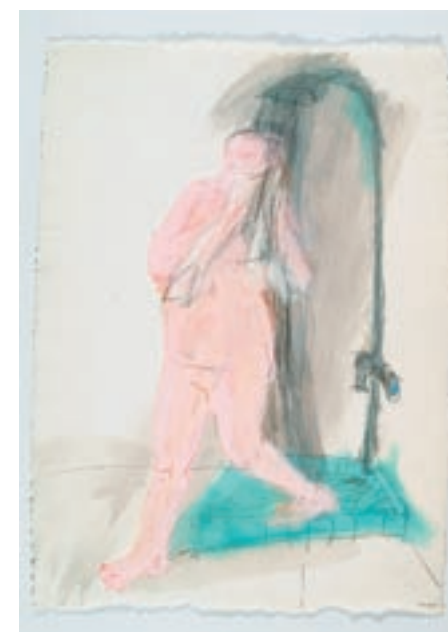
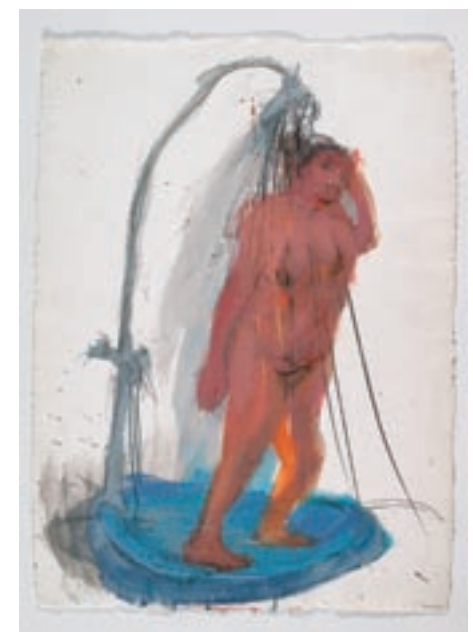
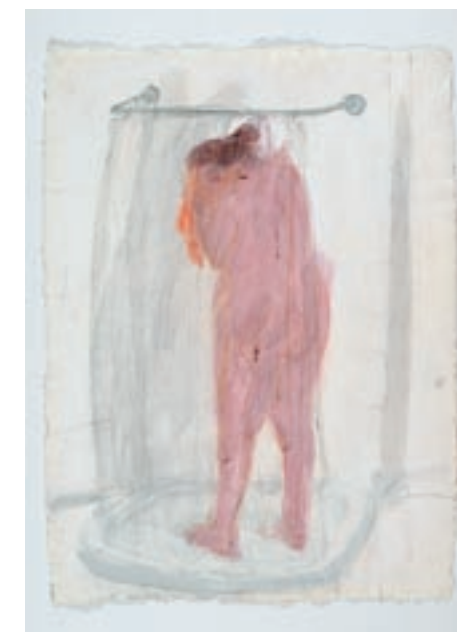
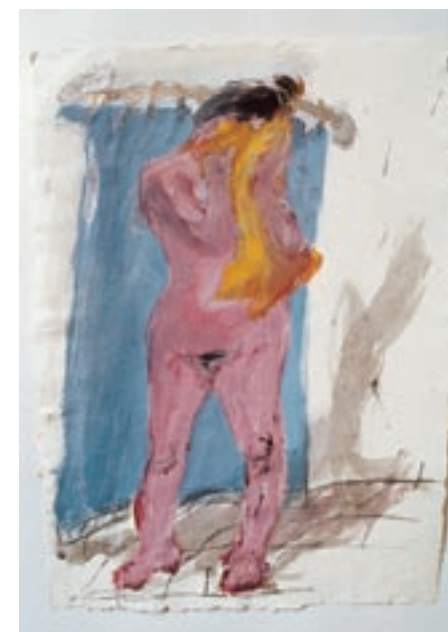
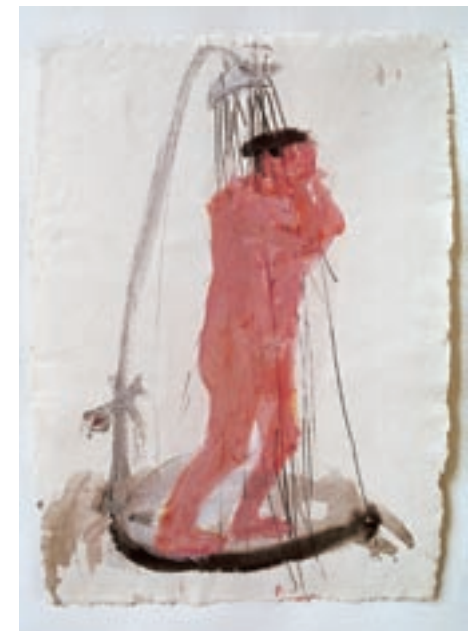
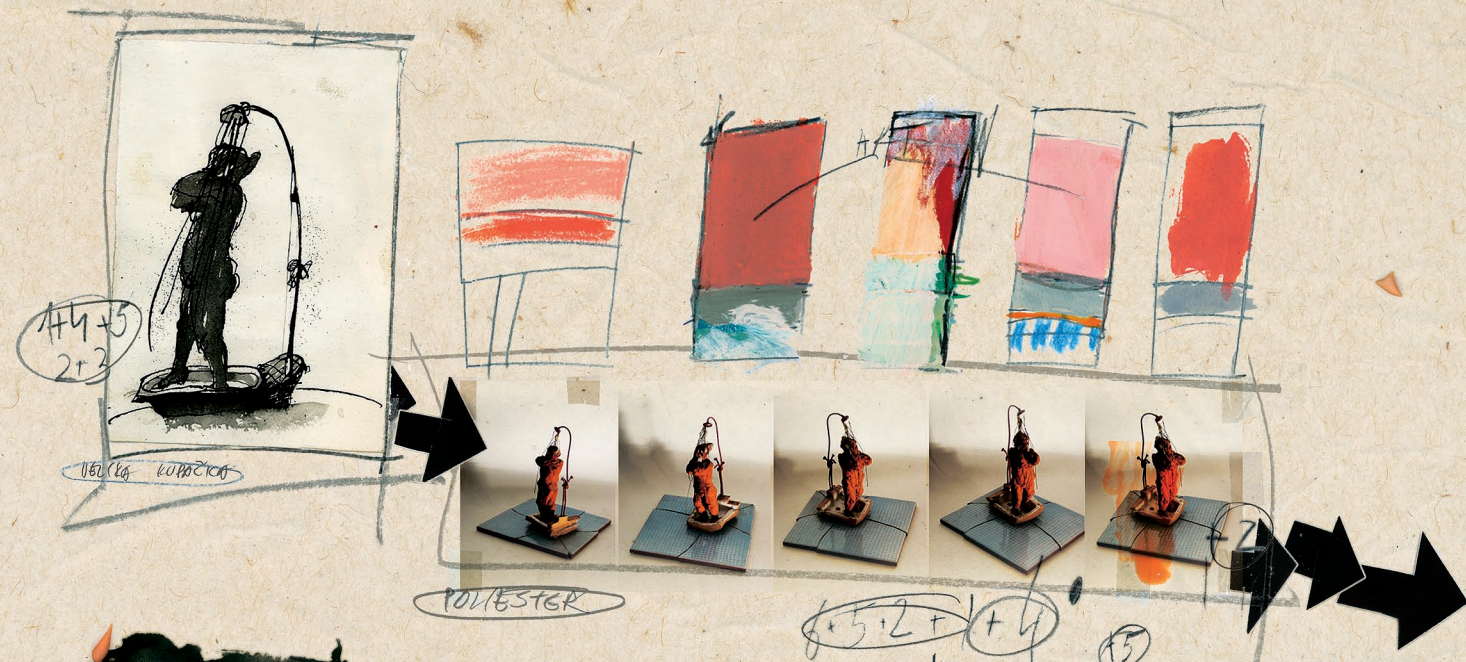

1
SPAVAČ 1980.

PROJEKTI
SPAVAČ 80/81

01 001 Spavač 80 XL S/6 DIS

02.009 *Kupačica*/I 81 S S/2 PC/SR

02.010 *Kupačica*/II 81 S S/2 PC/D

02.011 *Kupačica*/III 81 S S/2 PC/D

02.012 *Kupačica*/V 81 S S/2 PC/D

02.013 *Kupačica*/IV 81 S S/2 PC/SR

02.014 *Kupačica*/VI 81 S S/2 PC/SR

02.015 *Kupačica*/VII 81 S S/2 PC/D

02.016 *Kupačica*/VIII 81 S S/2 PC/SR

02.017 *Velika kupačica* 82 XL S/1 AC >

Beograd, oktobar 1983.

... Najpre sam vajao prizore iz kupatila. Figure sam modelovao u glini. Terakota zadržava oštrinu prvog dodira, a krhkost, koja je kod gotove skulpture stalno na vidiku, daje posebnu tenziju trenutnog. Interes za figuru je stalan. Hoću da se bavim "dobrim" vajanjem u najtradicionalnijem tradicionalnom smislu (aspekte "dobrog" vajanja učim stalno). Učinilo mi se da figuri treba naći veličinu koja će izboriti sopstveni prostor, odnosno, da će udaljenije koje nastaje smanjivanjem figure doneti čitavoj situaciji neku vrstu zbilje (realnosti). Kupatilo, kao prostor zbivanja figure, pruža šansu za rad sa različitim materijalima u igri zamene stvarnosti: lemljena žica, kao slavina, glazura kao emajl na kadi, poliester kao voda. Ovo su predstave koje teže da opet postanu stvarnost...

... Crtež je prirodna pojava. Crtanje teče kao priprema, uporedno ili mešajući se u vajanje; crtež kao učesnik u prizoru (pretvaranje istog u slično); ili, pak, crtež kao samostalna varijanta. Boja na skulpturi (u skulpturi; iz skulpture) bila je u početku donesena kao realna boja predmeta i materijala koje sam koristio. Vremenom ona postaje ta koja sugerise sadržaj rada i ujedno objedinjuje i pretapa materijale jedan u drugi do mere koja mi odgovara. Ne radi se o slikanju po skulpturi, već o udarima dodavanja bojene mase. O vrednostima boje (valerskim, psihološkim, itd.) nemam potrebu da govorim. Boja doseže ekspresivnost ili ne. Ostalo ne pomaže...

... Soba, postelja, akt, kretanje poda, neonska svetlost, draperija. Pri radu na ovim prizorima rad se odvija prvenstveno na nivou vizuelne organizacije materijala (ravnoteža i raspored masa, modelovanje samo, boja, specifični zahtevi u odnosu na nepregled prostora oko skulpture i njeno mesto u prostoru), ali pravo razrešenje nastaje kada nagoveštaji i insinacije, koji proizlaze iz intimnosti i privatnosti njihovog sadržaja, uspeju da donesu poseban zvuk (naboj) koji onda prepoznajem kao njihovo pravo stanje, pravu enigmu postavljanja i ponovnog odgovaranja na patetična pitanja postojanja. (Isuviše je važno da bih bilo što podvlačio). Napred u sve dramatičnije i teže razrešive sadržaje...

... U jednom trenutku počele su da mi se događaju skulpture. Imao sam potrebu da šijem, lepim, bojim, radim sa glinom i poliesterom, bez striktno brige o značenju krajnjeg prizora. Složenost i nejasnost sadržaja u tom trenutku su me naterali da u rad uđem potpuno otvoreno i da isprobavam veoma različita rešenja. To je bio uvek rad na zadatu temu i koristio sam već isprobane elemente, ali sasvim pokretljivo ih kombinujući, jer mi se sam proces uobličavanja (proces slobodnog intuitivnog donošenja odluka o daljim operacijama) učinio najznačajnijim (najmerodavnijim). Prostor oko figure (koji jeste produžetak figure u najdoslovnijem smislu) širio se i dobijao potpuno novi zvuk. Krajnji efekat bile su prostorne situacije čija logika nije jednosmerno čitljiva, ali sam bio zadovoljan nekom vrstom početnog naboja i jasnoćom njihovog prisustva u prostoru (!). Rad traje dugo, skokovito i obično na više prizora uporedno i to isticanje razlike u naizgled slično koncipiranim prizorima veoma mi pomaže. Da li se ovde formalno još uvek radi o skulpturama budući da je vertikalno ili horizontalno rasprostiranje njihov jedini pravac. Odlučno – da. Njihov prostor nije iluzija prostora već realnost sama...

... Skulptura i na kraju zadržava pokretljivost i fragmentarnost delova, koji kao da stižu iz različitih podneblja, da bi oformili na trenutak jednu nestabilnu, a ipak nekom bezumnom pažnjom zastavljenu viziju. Barata sa "klasičnim vrednostima", a kako samo daleko od predstave o trajnom, neprolaznom, jezički koherentnom umetničkom delu. Poziva se na prošlost, a zaljubljena je u lakoću sveta oko sebe i njegovu bezumnu ekstazu na ivici kraja. Potraga za zlatom se i bez patetičnog sna o "rudniku za ceo život" nastavlja, samo što su kopači, u međuvremenu, naučili da vole kopanje samo, smrad blata, svetlucave stakličice i lažnu rudu, a više od svega varljivo viziju o mogućnosti postojanja tragikomičnog kralja Mide*...

*prateći tekst za prvu samostalnu izložbu u Domu omladine, Beograd, 1983.

03 001 Sobe/Lulu 82 S S/3 PC/D

03 002 Sobe/Neonska 82 S S/3 PC/GB

03 003 Sobe/Jutarnja 82 S S/3 PC/SR

03 004 Sobe/Crvena 82 S S/3 PC/D

04 001 Bazen 82 M C/4 PC/D

04 002 Voda 82 M C/4 PC/D

04 003 Bazen 82 M C/4 PC/D

Beograd, novembar 1983.

NA DRUGI POGLED

Lidija Merenik: U ranijim radovima koristio si terakotu, sada poliester. Apliciraš materijale kao što su šljokice, perje, ogledala... Koliko je materijal važan za tvoj izraz, odnosno, na koji način materijal živi u tvom radu?

Mrđan Bajić: Još uvek koristim i glinu i poliester, a i platno i sve ostalo. To su materijali koji omogućavaju različite tipove ekspresije, a njihove kombinacije različita značenja... koja, čak, i kad boja objedini čitavu skulpturu, jesu na neki način i značenje same skulpture; ali, one i proširuju repertoar "događanja" tokom rada. Rad se, znači, sastoji od vrlo konkretnih "poslova" koje treba obaviti – zašiti, zalepiti, zavariti, izliti u poliesteru, ispeći terakotu... Razlog za postojanje ovih skulptura leži delimično u procesu uobličavanja koji nekad hirovito, nekad vrlo razložno vodi njihovom nastanku. To su poslovi koje volim, inače bi mi sve to bilo veoma dosadno i uopšte me ne bi zanimalo.

L.M.: Priča, literarni predložak, mitologija, antropološki momenat ... da li oni bitno utiču na proces stvaranja dela?

M.B.: Da bi rad uopšte počeo da se sklapa, potreban mi je neki vrlo specifičan opsesivni događaj ili slika. Nešto sasvim lično, kao prizor kupanja u bazenu, na brodu koji plovi okeanom, ili dugo noćno putovanje vozom u kutiji kupea s plavim noćnim svetlom (u očima). Ili, pak, niz priča: recimo o prolećnim svetkovinama, zeleni Đorđe, majski stub napravljen od potkresanog mladog stabla ili paganska proslava u "Rubljuvu" (filmovi su strašna stvar); možda priča o nekoj južnoameričkoj

04 004 Reka 82 M C/4 AC*

04 005 Bunar 82 M C/4 PB/SR

04 006 Medeja 82 M C/4 PC/D

04 007 Jutro 82 M C/4 AC*

princezi čiju kožu oblači sveštenik da bi njenom krvlju poškropio žito. Onda taj sadržaj precizno priziva pravo rešenje u pogledu izbora materijala, formulacije prostora i boje. Jer ako već odlučiš da vajaš, na primer, letenje, onda nemaš šta drugo da uradiš, nego da upotrebiš perje i da čitavom komadu daš oblik ptice, krila ili komete (zapravo one komete koja proleće pored broda Flaša Gordona)... i da brljajući štapom oslobodiš i uzvitlaš poliestersku pastu, da figuri ukineš noge i obesiš pero kako bi lelujanje bilo stalno na vidiku; glava i srce su važni, komadi plavog, svakako plavog neba, lete okolo. *Lucy in the sky*, i sve to zapaljivo narandžasto. To je zbir znakova koji nema konačno rešenje, ali svakako vodi u sasvim određenom pravcu. Sve se to, naravno, odvija na nivou jednostavne organizacije vizuelnog materijala i tih konkretnih "poslova" o kojima sam govorio, ali pravo razrešenje ne nastaje prostim sklapanjem elemenata, već onog trenutka kad prepoznam neki poseban naboj.

L.M.: I u ciklusu kupačica i u najnovijim radovima, crtežima i skulpturama, gotovo obožavaš figuru. Koliko ona znači u tvom radu i da li ženska figura ima naročit značaj?

M.B.: Ako dovoljno poveruješ u mogućnost njihove zbilje, sve ima naročit značaj. Onda kada se kupa ili leži naglavce u mraku ili umesto

glave ima parče ogledala, figura tada znači upravo to. Ona, zapravo, to jeste. Figuru uvek modelujem od gline zato što mi se taj posao dopada. Sindrom – mimezis (?). U svakom slučaju, uzbudljivo oblikovanje tela koje nije ni neko drugi, ni ja sâm, ni vudu-magija, ni psihoanaliza za početnike. Telo koje pravo značenje stiže tek u sudaru (ili možda prožimanju) sa svojim prostorom, dobija impulse i sa drugih strana. Patos etrurskih figurica s ogromnim očima, poletno ustreptale parkovske dekoracije rokokoa, samoća Đakometijevih figura od "tečnog srebra", španska bojena skulptura u suzama, keramičko posuđe i "zecovi" (bez meda) Barija Flanagan, san o izgorelom zlatnom Zevsu. Sve to postoji kao mogućnost, a u isto vreme radi se, ipak, samo o blatu i kretanju ruke koja vaja.

L.M.: Svoj rad uglavnom posmatraš kao celinu ("kombinaciju") crteža i skulpture. Da li je to želja da se potre dominacija jednog medija nad drugim ili da se stvori određena ambijentalnost ... ili nešto treće?

M.B.: Taj spoj proistekao je jednog trenutka iz radnog procesa, iz pokušaja da se naprave pojedini komadi, da dobiju komplikovanije i uzbudljivije razrešenje. Skulptura koja "imitira" crtež koji je već "imitacija" stvarnosti postaje ponovo živa na neki treći način pa stalnim vraćanjem napred-nazad pri gledanju (uostalom, šta je važnije?)...

L.M.: Ambijentalno u tvom radu?

M.B.: Ove skulpture već jesu "izvajani" ambijenti, ali one računaju na susret s gledaocem i imaju vrlo određene zahteve u odnosu na nepregled prostora oko sebe (na podu, visoko na zidu, itd.); one se uodnošavaju sa okolinom i menjaju prostor oko sebe, a ipak ostaju izolovane.

L.M.: Pominješ baratanje "klasičnim vrednostima", u isto vreme "daleko od predstave o trajnom, neprolaznom ... pozivanje na prošlost, zaljubljenost u lakoću sveta oko sebe i njegovu bezumnu ekstazu na ivici kraja...". Da li se osećaš delom one evropske umetnosti koja svoje stavove gradi uglavnom u duhu postmodernizma, te da li je, i zašto, mesto tvog rada u umetnosti osamdesetih?

M.B.: Jedva da se osećam delom sebe, a kamoli još i nečeg drugog. Zato o tome "čemu ko pripada i zašto", stvarno nemam šta da kažem. Rad je ili dobar ili nije. Ostalo ne pomaže. Pogledaš ga i to se odmah vidi. Na drugi pogled, naravno. Radi se o tome kako odnegovati taj intuitivni drugi pogled, koji ume da čita vizuelni jezik na kome je sve bazirano i koji uspeva da iza neočekivanog i naizgled neprimerenog jezika pronađe nove uzbudljive sadržaje, koji svakako imaju veze sa ovim našim histeričnim svetom, koji hoće da bude konstruktivan. I, svakako, još više imaju veze sa željom pojedinca da se u svemu tome snađe, bezumno pokušavajući da napravi nekakav "zlatni paviljon" od nečega za šta zna da zlato nikako ne može biti. Tradicija postoji kao čvrst bedem pred ovom stalnom tenzijom raspada. Video sam Altdorferovu sliku u Minhenskoj pinakoteci. Sićušni sveti Đorđe u nekakvoj ogromnoj gustoj šumi, sa neverovatnom Brigom i Zadržanošću Svakim Listom Koji Postoji. To je blistava slika koju obožavam, ili možda taj susret sa njom. O Tarzanu i gustim šumama čitao sam u devetoj godini. Do tada sam se igrao po parkovima. O svetom Đorđu ne znam ništa. Izvinjavam se, koga sve ovo zanima!* ...

*MOMENT no. 1; "Dečje novine", Gornji Milanovac, 1984.

04 008 *Majski stub* 83 XL S/1 PC/D detalj

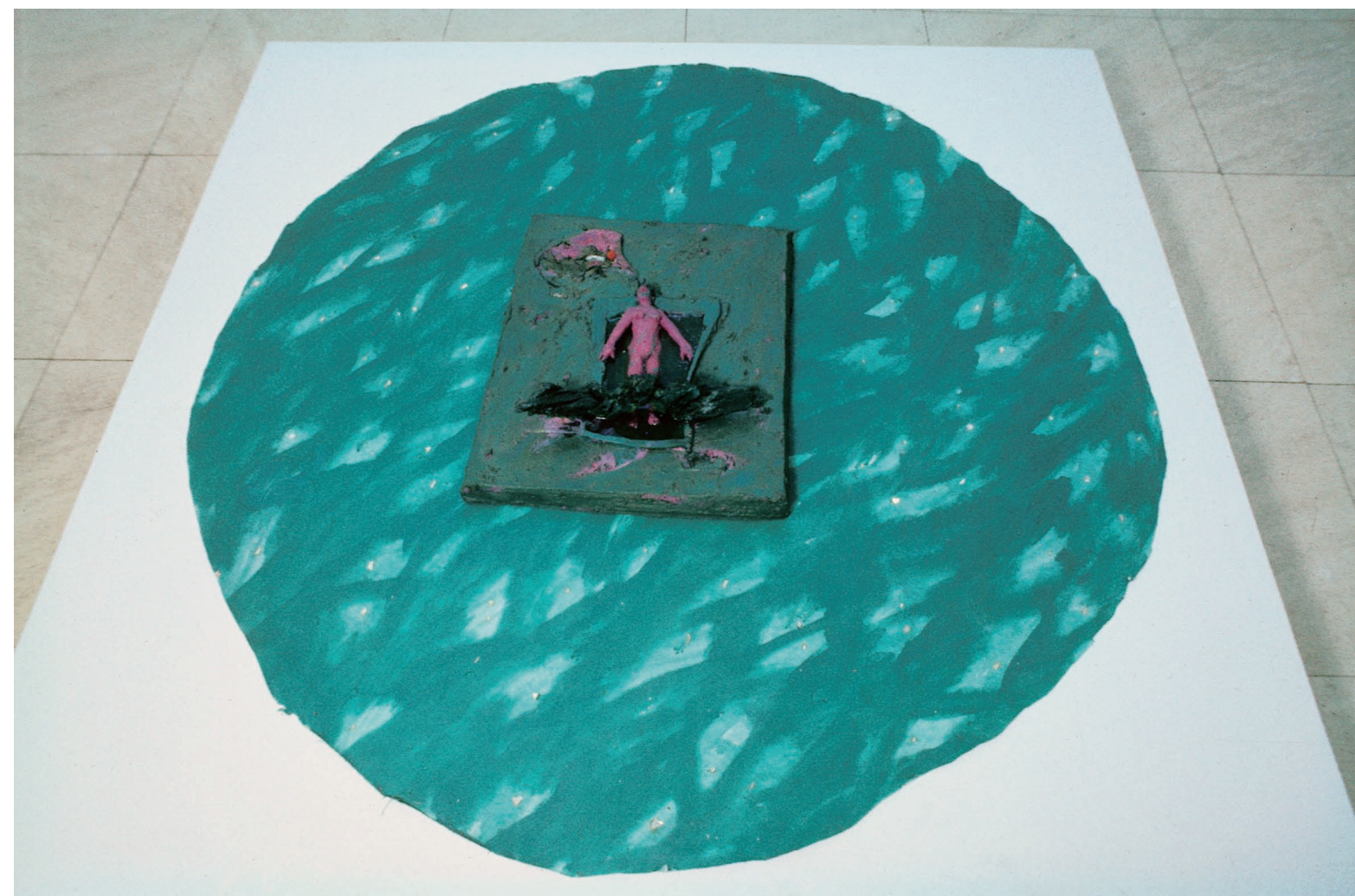
04 010 *Bunar* 83 L S/1 PB/SR detalj

04 009 *Noć* 83 L S/1 PC/D detalj

04 009 *Noć* 83 L S/1 PC/D

04 010 *Bunar* 83 L S/1 PB/SR

04 011 *Zidni* 83 S S/1 aPB/SR

04 015 *Bloody* 83 L S/1 AC

04 012 *Voda* 83 XL S/1 AC

04 016 *Crveni* 83 L S/1 PC/SR

04 013 *Reka* 83 L S/1 PC/BIH

04 017 *Žuti* 83 M S/1 PC/D

04 014 *Srebrni* 83 L S/1 AN

04 018 *Jutro* 83 XL S/1 AC

04 019 *Leretfi* 83 LS/1 PC/SR

07 101 *Latte! Sanguel* 89 SS/1 PC/F

07 102 *Kiseonik* 89 SS/1 AC*

07 103 Piramida 88 M S/I PB/SR

07 104 Aparat za prehranu 90 S S/I PC/F

07 105 Hemijska industrija 90 S S/I PC/F

07 106 Kuća u izgradnji 89 S S/I PC/F

07 119 Zlatno doba 88 S S/I PC/F

07 120 Rezervoar 88 S S/I AC

07 121 Dvoogled 88 M S/I PC/SR

07 122 Hidrocentrala 88 M S/I PC/D

07 123 Transformator 88 M S/I PC/B

07 107 Podmornica 88 M S/I PC/HR

07 108 Vazduh 90 S S/I PC/SR

07 109 Rezervoar 88 S S/I PC/F

07 110 Krug 90 S S/I PC/F

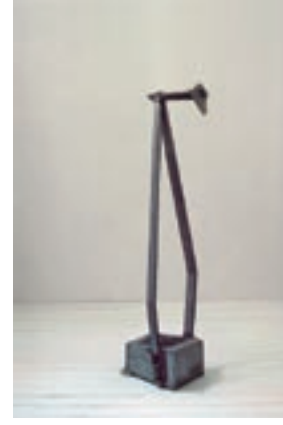
07 124 Vodotok 90 S S/I PC/F

07 125 Novi poredak 90 S S/I PC/D

07 126 Letelica 88 M S/I PC/SR

07 127 Kouvčica 88 M S/I PC/SR

07 128 Vavilon 88 M S/I PC/SR

07 111 Mediteran 88 S S/I AC

07 112 Kruženje vode u prirodi 89 S S/I PC/F

07 113 Dizalica 88 S S/I PC/SV

07 114 Čup 88 M S/I PB/SR

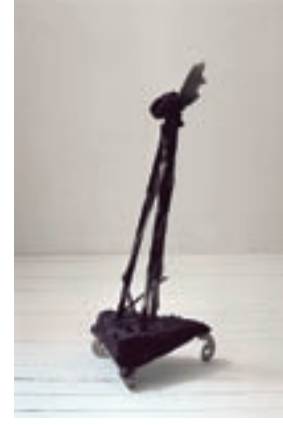
07 129 Nafta 90 S S/I PC/F

07 130 Vrtoglavica 89 S S/I PC/F

07 131 Kuća sa rezervnim izlazom 88 M S/I PC/D

07 132 Transformator 88 M S/I PC/D

07 133 Daleki sever, Daleki jug 89 S S/I PC/F

07 115 Zambijores 89 S S/I AN

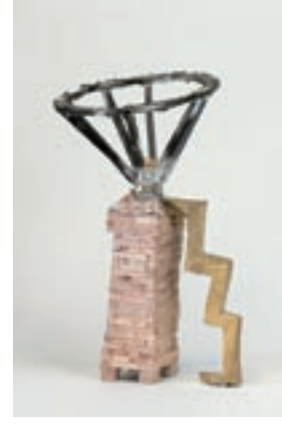
07 116 Mediteran 88 M S/I AN

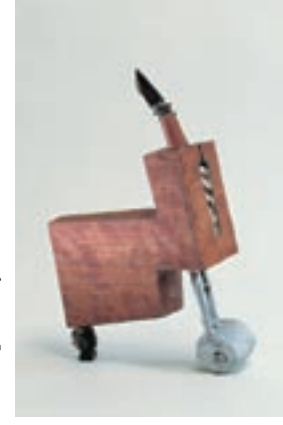
07 117 Transformator 89 S S/I AN

07 118 Luka 89 S S/I PC/SR

07 134 Opservatorija 90 S S/I PC/F

07 135 Aparat za stanovanje 90 S S/I PC/F

07 136 Vavilon 89 S S/I PC/SR

07 137 Pedesete 88 M S/I PC/SR

07 138 Kruženje vode u prirodi 88 M S/I PC/D

07 139 Hidrocentrala 89 XL S/1 PC/SR

07 140 Kotlina 89 XL S/1 AC

07 141 Kuća na vetru 88 XL S/1 PB/HR

07 142 Novi poredak 91 XL S/1 AC

07 143 Voda, vazdub, zemlja, vatra. 91 L S/1 PC/SR

07 144 Majski stub 88 XL S/1 PB/SR

07 145 Transformator 88 XL S/1 PC/F

07 148 Piramida 88 XL S/1 AC

07 149 Bronzano doba 88 XL S/1 PB/SR

07 146 Pokretno jezero 88 XL S/1 AC

07 147 Akumulacija 88 XL S/1 PB/SR